

Mož, to pomeni nepopisljivo neumnost vašo! Lejte, kako ste se sami vjeli na limanco! Ko bi se vam bilo reklo: „na copernice verjeti je neumna in grešna vraža, čedite svojo živino, glestajte jo pridniši, dajte ji več in zdrave klaje, dajte ji namest mlakuže čiste vode itd., bi vsega tega ne bili verjeli in tudi storili ne. Ker se vam je pa vse to iz družega namena velelo, češ, da bote copernico pregnali in pokončali, ste pridno storili in si tako pomagali. Sol, ki ste jo dajali kravama iz namena, coperniško notrajno moč razdijati, je zboljšala le pokvarjeni želodec, da je bolje kuhati začel povžito pičo. Tisti „mitel, ki je pokal“, je nedolžni solitar, ki poka na ognji kakor vsaka sol.

Scer smo vam, kakor vi gosp. dohtarju, iz serca hvaležni, da smo nad vami tak lep živ izgled dobili, iz katerega naj drugi vražni ljudje spregledajo: kako se copernice preganjajo!

Cela prigodba je od konca do kraja resnica. Popisali smo jo obširno, ker želimo, da bi pomagala razgnati terno neumnih in škodljivih vraž. Dr. B.

Jezikoslovni pomenki.

Odgovor gospodu Navratilu.

Neverjetno in nelogično se Vam dozdeva, da je reka Kupa po rodu, kateri je kraj nje prebival, ime dobila. Vendar to ni ne neverjetno ne nelogično. Narstariše prebivavce v tih pokrajinah imenuje Herodot (Herodot V.) Sygine, in pravi, da v ligurskem jeziku pomeni Sygin (συγγιν) kupca.

Že ostroumni Niebuhr (Römisch. Gesch. 176.) je bil mnenja, da so v tih pokrajinah mogli kupci stanovati. Tega mnenja sim tudi jaz bil, in sim v njem še boljše poterjen, ker sim se prepričal, da Sygin ni draga kakor ravnoimenen pomen indo-slavenske besede Bania. Pan pomeni po Eichhoffu kaufen, unterhandeln, Bopp tudi piše bân in rêce, da je pân in ban edno „mutato p in b“ (glej: Bopp Gloss. Sanscr. sub voce bân). Jaz rêcem, da je Sygin samo ligurski synonymon, in Ligure tudi oglašim za Slavene, ker Strabon očitno rêce, da niso bili Kelti. Sigin, katero je Herodot po gerskih ušesih pisal, ni druga, kakor česko-slovaško hokyn = kupec. Kakor slovenskemu gramatikarju Vam je znano, da je h = s (primeri jugoslav. u rusi namest u ruhi), in da se o sprememba v slavenskih narečjih v i (primeri Bog, bog, in rusinsko bih). Tako je iz hokyn postalo ligursko sikyn.

Tudi te resnice ne morete tajiti, da se niso le Indii naši praočetje, temoč tudi stari Slaveni imenovali po verozakonskih strankah in zanatih ali rokodelstvih, s katerimi so se pečali. Anglež Hamilton, kateri je več let v Indii živel in jo dobro pozna, nam več takošnih rokodelnih verst ljudi imenuje, in čudovitno je, da pri raznih slavenskih rodovih najdemo več enacih imen. Pogledajte na primer:

1. Bramanen, Priesterkaste. Primerite: Popoviče, serbsko pleme in vesi serbske.
2. Ksatrias, Krieger. Primerite ruske Bojare.
3. Rajputi, Fürstensöhne. Primerite Knezeviče slav. pleme in vesi.
4. Sancarias, Perlenschmuck-Verfertiger. Primeri slovenske vesi Biserjanci, Dragotinci, Blagušani, tri sosedne vesi fare sv. Jurja na Šavnici.
5. Tambulis, Bettelhändler. Primeri vesi Cajnkova, Cajnkoveci, Brnjeslavci na Ogorskem in Štajarskem.
6. Muhs, Läufer. Primeri Begnjani na Gorenškem, Begovci na Štajarskem.
7. Šaratis, Fuhrleute. Primeri vesi Kolarovci, Vozenčani na Štajarskem.
8. Suvarnacas, Goldschmiede. Primeri vesi Zlatarovci.

9. Domes, Korb- und Siebmacher. Primeri vesi Pletenje, Pletersca, Pletroušce, Sitarovci in imena na noršanskih kamnih Pretius, Plotina itd.
 10. Panchias, Bettler. Primeri vesi Beračova, Boračova (od borni) na Štajarskem.
 11. Chutars, Zimmerleute. Primeri severnoslav. plemeni Kučevani, Hižani.
 12. Nair, Mauer Herrscher. Primeri Noršanci, Možkanci (Norici) vesnice na Štajarskim.
 13. Gand Bantias, Panias, Materialien-Händler. Primeri Panonci, Banovci, Kupetinci, vesi na Štajarskem.
 14. Malakars, Blumenhändler. Primeri ves Cvetkovci itd.
- Že izhod Možkanci, Biserjanci priča, da se imajo razne kaste (ljudi raznega plemena) razumeti, ne pa mestna lega. Več o tih kastah glejte Hamilton Description of Hindostan I. 155. (Konec sledi.)

Slovanski popotnik.

* Kakor „Neven“ naznanja, se je za spominek slavnega pesnika Stanka Vraza do sadaj nabralo še le 360 fl. Zares malo je! „Neven“ prosi tedaj obilnih darov ter dostavlja, da vsak še tako majhen darak se bo hvaležno sprejel. Naj bi tudi Slovenci ne preslišati tega klica za svojega rojaka, in naj bi bratom Horvatom ne merili s tisto mero, kakor so oni merili nam pri napravi Prešernovega spominka! Žalibog! da se v „vzajemnosti“ dosto piše, ali „nigde ništa ne čini“.

* Verli pesnik jugoslavenski gosp. Ternski je prestavil „rokopis Kraljodvorski“, čigar posveto je svetli ban Jelačić sprejel. Prevod „Danica Zagrebska“ jako hvali.

* Po naznanilu „Nevena“ je 3. knjiga slavnoznane „arkiva za povestnico jugoslavensko“ za tatis pripravljena.

* V Zagrebu se natiskuje že za lansko leto obetani „katolički koledar“ za leto 1854; izdajatelj je g. kaplan Vilim Švelec. — V Novem Sadu prideta dva serbska koledarja za leto 1854 na svetlo: veliki pod naslovom „Godišnjak“, mali pod naslovom „Lasta“. — V poljskem jeziku se bo izdal „Ziemianina“ in „koledaržyk damski“ (za gospé).

* Na visoki Dunajski šoli se bodo letašnje leto učili sledeči predmeti v slavanjšini: 1. Slovnica staroslovenska, s posebnim obzirom na izpeljavo besed; dvakrat na teden; učil bo dr. Miklošić; — 2. razkladanje novejših spominkov slovstva slovanskega, dvakrat na teden; učil bo gosp. Tenže; — 3. o Nestoru, enkrat na teden, učil bo Tenže; — 4. slovnica jezika poljskega, petkrat na teden, učil bo gosp. Kawecky; — 5. jezik ruski, petkrat na teden, učil bo gosp. Zalesky; — 6. slovnica česka, trikrat na teden, učil bo prof. Šembera; — 7. slog in slovstvo česko, trikrat na teden; učil bo prof. Šembera; — 8. stenografia (berzopis) v českem jeziku; učil bo Heger.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Tersta. Gosp. profesor Čižman pride od tukajšnjega gimnazija za profesorja v Terezianum na Dunaj, gosp. suplent Živic iz Gorice za pravega učenika v Terst.

Iz Pišec na spodnjem Štajarskem 12. oktobra. Iz našega kraja se še do sadaj nikoli ni nič v naših dragih „Novicah“ bralo. Človek bi si mislil, da moremo v kakošnem samotnem kotu bivati, kamor mila luč, ki je našemu narodu zasijala, še ni svojih zbuječih žarkov poslala. Res je, da je ljudstvo tukaj precej zanemarjeno, čeravno z mnogoverstnimi ljudmi v dotiko pride. Le malo se tukaj domače bukve prebirajo, celó „Novice“ so malo poznane, od družva sv. Mohora ljudstvo nič ne vé. Tega pa ni drugo krivo, kakor da na-

Novičar iz mnogih krajev.

rod ljudskih šol nima, ali če jih ima, da so tako nepriljavne, da se otroci le malo ali pa clo nič ne naučé. Naj več napčeno o tem pa je, da se jim, čeravno otroci terdih Slovincov, že nemška abeda v glavo trobi, preden so se še svojega maternega jezika dobro naučili in po njem še le pravo veselje dobili do šole. Tako se mladini prenježna perva kal duševnega zdravljenja komaj pegnavši zaduši. Hočem enmalo slabo stanje tukajšnje farne šole popisati. Fara šteje okoli 300 za šolo pripravnih otrok, pa kaj mislite, koliko jih hodi? — K večem 50, in to še le pozimi! Žalostni vzrok tega je, ker je farna šola tako majhna, da komaj 30 otrok prostora najde. Na eni strani stanuje učitelj, na drugi je pa mala izbica, temna, pozimi merzla in mokrotna, da se tako rekoč voda po steni s curkoma odteka, in v tem berlogu se mladina uči stisnjena kakor ovčice, ki jih ovčar pred nevihto v tesen hlev zapodi. Komu bi se serce ne zjokalo, to viditi! Da se pa pri vsem tem nič ne zgodi, tej hudi napaki v okom priti, je še žalostnejše. Ravno tisti, ki imajo naj bolj za omike prostega ljudstva skerbeti, se tudi osnovanju novega učilišča naj huje operajo. Naj vsak pošten za tolikanj potrebno omiko ljudstva skerben domorodec sam presodi: ali ni zaderžanje naukov nedolžnim otročicem naj huje sovražstvo do njih? — Da bi se vendar naš šolski stan na boljši obrnuli!

Kovorski.

Iz okolice Cerkniške. Cerkniško jezero se je bilo letos, dasiravno so o svetem Petru ljudje v strahu zavolj kermé mislili živino poprodati, do dna posušilo, senó srednje mere je iz tistega do čistega pospravljeno, pa tudi mnogo centov, posebno šuk, od katerih so nekatere po 10 liber tehtale, je bilo vlovljenih.

Zita se je tukej sploh le po malem pridelalo. Ječmen v tej okolici večidel še semena ni obradil. pšenice je malo, prosa in ajde nekoliko več, kuha tudi nič posebno ne kaže. Suša in pa červ sta zlo škodovala. Červa ugonobiti, je še tukej med nekaterimi mnogo škodljivih vraz, na ktere mnogo zidaajo, ako se jim pa pravi pomočki priporočajo, se izgovarjajo, da se zoper Boga ni vojskovati. Vrane po nekterih krajih mnogo červov, kader ljudje orjejo, po brazdah poberejo, tu v obližju jezera se pa one naj raji ob jezeru pasejo in se za brazde še kar ne zmenijo ne.

Pomoček zoper červa je, pridno zatirati kebre precej v začetku. Scer pride od gosposke na župane povelje: kebre pokončavati, pa že le kader so se kebre oplodili, in svojo zalego v zemljo spravili in tako se po mojih mislih takrat večidel le samci, ki so že neškodljivi, pokončujejo.

Dober zatiravec červa, ki ga je stvarnik kmetu dal, je kert, pravi dobrotnik pri kmetii, za ktereja je razumen kmet Bogu hvalčen, nespameten pa ga gerdo preklinja in včasi po tri ure na travniku z matiko, kakor vsajen stoji, da svojega dobrotnika, ki začne parst prizdigovati, nehvaležno vsmerti. Prijatelj! bi za kertom, ki si za svoj živež le červov iše in se nobene koreninice rastlinske ne dotakne, pri tem pa tebi v tvoji naj večji prid zemljo rahlja in rodovitnišji dela, da mokrota, zrak in toplota do korenin priti zamore, raji pogostoma gomilice poravnoval, zakaj kmalo se bodeš prepričal, posebno po travnikih, da kerte moriti je kaj nespametno djanje. Pa čemu bi o tem govoril, ker še celo nekteri grajsaki kertomorivce plačujejo, da smertno orodje kertom po kertinah nastavljaajo! Tisti, kteri gomilice parseti, ktera če se raztroši, travi jako pognoji in travnik poboljša, nemorejo gledati, naj se razveseljujejo nad golimi plešami, ki jih množica červov, ki jih kert ni smel povžiti, široko po travnikih razgrinja! Križnogorski.

Po ukazu presvitlega cesarja od 9. t. m. se ima armada veliko pomanjšati; prerajtano je, da se bo nek okoli 100.000 mož začasno od službe odpustilo in s tem blizo 25 milionov gold. na leto prihranilo. Vradni časnik dostavlja temu naznanilo: „da je pomanjšanje armade o ti dobi živ dokaz, da se Austria ne misli v vojsko spuštati, kakor sumijo nekteri ptuji časniki“. — C. k. ministerstvo denarstva je naukazalo napravo živinske soli, ktere cent se bo po 2 fl. v c. k. solarnah (Salzäntern) 15. dan t. m. prodajati začel. — Babice (porodne pomočnice), ktere so dosihmal le v eni deželi smele svojo umetnijo opravljati, smejo prihodnje iti v ktero koli deželo austrianskega cesarstva. — Ljudske šole po Ogerškem, Erdeljskem in Horvaškem vzdigniti, je c. k. ministerstvo nauka dotičnim oblastnijam naukazalo: naj nasvetjejo pripravne učiteljske pomočnike, da se pošlejo na državne stroške na Dunaj, Prago, Bérno ali Olomuc, se popolnoma izučit za učiteljski stan. — Pa se je le spet oglasil vremenski prerok iz Jolšve. Ta mož se peča ene leta z vremenstvom, kakor da bi bil vedež vsih podnebnih prememb; posebno zapazuje vedenje žival in zeliš o tem. Od letošnjje jeseni prerokuje, da naj stareji ljudje ne bojo pomnili tako lepe jeseni; do konca novembra bo gorko in jasno; — da je sneg, ki je padel 27. septembra in 3. in 4. oktobra, tak hitro zginul, mu je gotov porok dolge jeseni. — V cerkvi Ascoliski (na Rinskem) je 8. sept. pogorela slavna podoba matere božje, ktera se za delo sv. Luke za ima. — Iz Turškega je do danes le to gotovo, kar „Oest. Corr.“ uaznanja, da rusovski general Gorčakov je na dopis Omer-pašata, v kterem terja, da naj gré rusovska armada iz turških knežij, odgovoril, da ne gré in da tudi v njegovi oblasti ni, tega storiti. Al se je po tem odgovoru že vojska začela ali ne, se ne vé; od več strani se zdaj sliši, da bi začetek rusovsko-turške vojske utegnul v Azii biti, in ne na Donavi. Rusovski knez Menčikov je postavljen za poglavarja Moldave in Vlahije, poprejšna turška hospodarja sta odstavljena. Od obnaše angležke in francozke vlade se še nič gotovega ne vé.

Zgodba na Krasu.

(Po pravlici.)

Šla je mlada žena kraška,
Čversta, verla, korenjaška
V Prem. na svojo domovino;
Tam podedvat gotovino,
Tri sto rajniš svoje dote.
Al nazaj gredé v goščavi
Ropar jo na poti vstavi.
Zgrabi jo za desno roko.
Ter jo vleče v gojzd globoko
K jami stermi in široki
Grozno tamni in globoki,
In obropa jo denarja.
Ter ji tako spregovarja:
„Hočem z nožem te umoriti.
Al te vreči v to globoko
Tamno jamo in široko!“
Obledé ji lica mlade,
Na kolena pred njim pade.
Vdró se solze ji iz očesa.
Smertna merzlica jo stresa:
„Za pet ran kervavih, usmili
Matere se v hudi sili:
Otročičev imam troje,
Kam sirote male moje
Bodo se brez mene djale,
Kje pomoči li iskale?

Kdo jim bode kruha rezal,
Kdo jim bode rane vezal,
Kdo oblačil nage rame,
Ko bom mervta v žrelu jame?“
Ne posluša, le zaverne
Ji morivec duše černe:
„Sleci iz mezlana krilo.
Skoda, da bi v jami gnjilo!“
„Kar veliš, ker mora biti,
Hočem, reva, ti storiti;
Ne odreci prošnje ene,
Proč obrniti se od mene.“
Se oberne k robu jame,
Zena dvigne krepke rame,
Divjo moč obup ji dade,
Urno roparja napade.
Zdihne le, se ne oddahne,
Tolovaja v jamo pahne.
V gradu sodbi vse naznani.
Od grada možje poslani,
K jami so se napotili.
Mertvo truplo našli bili,
Ga v dobravi pokopali
Dnarje ženi nazaj dali.

Kančnik.